

മുസ്ലിംകൾക്ക് തുറന്നുവെച്ചിരിക്കുന്ന സർവ്വീസ് മുസ്ലിംകൾക്ക്

Glasilo Društva prijatelja glagoljice

ሁሉም ፡፻፩፡

ሐ	A	1	ዎ	Ð	30	ቀ	F	500
ከ	B	2	ኂ	K	40	ከ	H	600
መ	V	3	ሙ	L	50	ዎ	(O)	700
ደ	G	4	ሠ	M	60	ዎ	Č, ŠĆ	800
፩	D	5	የ	N	70	ሂ	C	900
፪	E	6	ዓ	O	80	ሐ	Č	1000
፫	Ž	7	ዐ	P	90	ሠ	Š	
፬	Dz	8	፩	R	100	፲	(poluglas)	
፭	Z	9	፪	S	200	፳	JA, (I)JE	
፮	(I)	10	፫	T	300	፴	Ju	
፯	I	20	፬	U	400	፵	I	

ᐅᐱ ᐱᐳᐸᐸᐸᐸᐸᐸ - ZAGREB

POZDRAV ČITATELJIMA

Dragi prijatelji glagoljice!

Ovim četvrtim brojem navršava Ե Ռ Մ Ջ Ք Ի svoju prvu godinu izlaženja. List smo nastojali ispuniti prikladnim štivom o glagoljici, kao i glagoljičkim štivom. Nadamo se, da smo u tomu donekle uspjeli. Ukupni sadržaj prvog godišta otisnut je na zadnjoj stranici lista.

Kulturno-povijesne teme ovog broja su glagoljaštvo u Zagrebačkoj biskupiji i 50. obljetnica glagoljskog natpisa u zagrebačkoj katedrali. Sveti Otac Ivan Pavao II., prigodom posjeta Hrvatskoj, izrekao je i ove riječi o hrvatskom glagoljaštvu: "Djelo evangelizacije... se obogatilo u sljedećim stoljećima plodovima proizašlim iz djelovanja Sv. Braće Ćirila i Metoda... Njihovo je djelo ostavilo duboke tragove u liturgiji i jeziku nekih krajeva Hrvatske." I doista, glagoljaštvo je neobilaziva činjenica u svakom ozbiljnom pristupu hrvatskoj duhovnosti, povijesti i kulturi. Koliko je i Sluga Božji kardinal Alojzije Stepinac cijenio glagoljicu kao oznaku hrvatskog identiteta i kontinuiteta, najbolje svjedoči činjenica, da je upravo za njegova upravljanja zagrebačkom Crkvom postavljen u katedrali velebni glagoljski natpis posvećen 1300. obljetnici pokrštenja Hrvata.

Bliži se Božićno vrijeme. Svim našim čitateljima želimo od srca

ՀԱՅՏՈՒՃՈՍ ԵՅԹՆՃԻ Զ ՋԵՅՈՍՔՅ ՔՅՈՈՅ ԹՈՒՍՅ

• Հ • Վ • Թ • Ո • Ս •

ամսիկուտոն Կարթեֆոյ, urednik

NAJAVE

Iduće predavanje redovite tribine ռռա bit će u utorak 10. siječnja 1995. u 19. sati u izložbenoj dvorani Matice hrvatske, ul. Matice hrvatske 2:

dr. Milan Mihaljević: *Pitanja u hrvatskoglagoljskim kodeksima.*

21. veljače 1995. održat će se izborna Skupština Društva s predavanjem. Vrijeme i mjesto objavit će se naknadno.

U želji da se očuva živa povezanost s našom glagoljskom baštinom i na liturgijskom polju, potaknuli smo osnivanje pjevačkog zbora koji bi osobito njegovao glagoljaško pjevanje. Zbor bi vodio fra Izak Špralja, profesor na Institutu za crkvenu glazbu, član našeg Društva. Pozivljemo sve kojima je ovakav pothvat na srcu, a imaju sluha i glasa da se priključe zboru. Prijave i obavijesti četvrtkom od 12 do 13 sati, na tel. 629-904 (Čepulić).

ISSN 1330-366X, Bašćina (Zagreb)

List je oslobođen plaćanja poreza na promet temeljem Mišljenja Ministarstva kulture i prosvjete Republike Hrvatske od 25. siječnja 1994.

Izdavač: Društvo prijatelja glagoljice - Zagreb, Strossmayerov trg 4, Matica hrvatska

Uredništvo: Vlatko Bilić, Josip Bratulić, Vladimir Čepulić, Stjepan Damjanović, Mato Marčinko, Darko Žubrinić

Glavni i odgovorni urednik: Vladimir Čepulić

Fax. 629-946

Rukopisi se ne vraćaju.

Inicijal slova Ճ na naslovnoj stranici izradio je Vlatko Bilić prema inicijalu iz Senjskoga glagoljskoga Misala iz 1494.g.

GLAGOLJAŠTVO U ZAGREBAČKOJ BISKUPIJI

Još početkom XX. stoljeća mnogi su vjerovali i dokazivali da je zagrebačka biskupija utemeljena "na podlozi slavenskog bogoslužja" (Ivan Krstitelj Tkalčić) i da je upravo stoga Čeh Duh imenovan prvim zagrebačkim biskupom. On, benediktinac iz Sazave, bio bi nasljednikom ćirilometodskoga djela i zaštitnik glagoljice. S takvim se tvrdnjama nisu mogli složiti ni "zadrti" ćirilometodijanci. Jedan od njih, Svetozar Ritig, upozoravao je da je ugarska crkvena hijerarhija bila uređajem i liturgijom latinska, a zagrebačka je crkva njezin dio. I drugi autori (J. Hamm, D. Kniewald, N. Klaić) uvjereni su da svi argumenti govore za "latinsku" tezu. Što onda pouzdano znamo o glagoljanju u okviru zagrebačke crkve?

Od XV. do XVII. stoljeća u goričkom kotaru istoimenog arhiđakonata župnici su skoro isključivo glagoljaši, a u podgorskom ih također ima. O tome nam svjedoče mnogi tekstovi, uglavnom pravni. Za to razdoblje nema nikakve sumnje da glagoljaši žive i djeluju u dijelu zagrebačke crkve. Jesu li oni samo posljedica dijaspore hrvatskoga stanovništva poslije krbavske katastrofe? E. Hercigonja drži da se ne smije gledati tako pojednostavljeno i da valja uzeti u obzir da je glagoljaštvo "privilegirani pratilac frankopanske moći", a Frankopani su već potkraj XIV. st. gospodari na terenima sjeverno od Gvozda.

I predstavnici "latinske" i predstavnici "slavenske" teze slažu se u tome da je staroslavenski jezik u XII. i XIII. stoljeću na području zagrebačke crkve samo vegetirao, a za vrijeme prije 1094. ne može se ništa sa sigurnošću reći mada ima indicija da je uz latinski živio i slavenski liturgijski jezik.

Sačuvano nam je 20-ak glagoljicom pisanih isprava iz razdoblja od 1423. do 1542. godine, a mjesta izdavanja su Ozalj, Draganić, Steničnjak, Bosiljevo, Zlat, Podzvzd, Orlica..., a i u 16. i 17. st. ih ima. Do čega je glagoljašima najviše bilo, vidi se iz izjave Petra Krajačića iz Ozlja. On je bio glagoljaš i redaktor Konzulovog izdanja Katekizma pa u ispravi iz 1563. piše glagoljicom: "...Prnesošē preda me...Katikizmus, i opet druge knjige *hrvackim ričmi* pisane, i gledah je z *drugimi hrvackim djaki* i mi tako spoznasmo da su čiste i prave riči ke se mogu čisto i pravo razumiti".

Stjepan Damjanović

GLAGOLJSKI NATPIS U ZAGREBAČKOJ KATEDRALI

50. obljetnica svjedočanstva o djelovanju na kršćanskim zasadama

Družba "Braća Hrvatskoga Zmaja" iskazujući dužnu ljubav prema spomenicima i predaji prošlih vjekova, vjerno čuvajući čast domovine, usađivala je u dušu potomaka uspomenu na slavne Hrvate, u želji da se nanovo probudi junački duh hrvatski, koji će klonulu generaciju osnažiti na nova djela za sreću i slavu Hrvatske, dosljedno geslu "Pro aris et focis Deo propitio" (za žrtvenike i ognjišta s Božjom milošću).

Često, u primjerenim prigodama, a naročito na prvu nedjelju iza blagdana Zmajskog zaštitnika sv. Jurja, održavano je zmajsko proštenje sa svečanim euharistijskim slavljem kada se časna Družba "Braća Hrvatskoga Zmaja" utječe dobrom i pravednom Bogu i zahvaljuje za svu podarenu milost, moleći od Njega sreću za dalji uspješan rad. U ranijem razdoblju djelovanja Družbe svečana euharistija odvijala se u povijesnoj kapeli Blažene Djevice Marije pod svodovima drevne kule Kamenitih vrata (sagrađenih oko 1266.god.), dok se danas održava u kapeli sv. Jurja.

Primivši sveto krštenje i Kristovo evanđelje od poslanika Rimske crkve, stupili su Hrvati u veliku zajednicu naroda kršćanskog Zapada i njegove uljudbe. I upravo toj vjeri zahvaljuje hrvatski narod da je sve do današnjih dana – u okrilju dugih presudnih vjekova – neprekidno čuvao svijest svoga suverenog, društvenog, političkog i vjerskog života. U činu svoga pokrštenja hrvatski je narod svetoj Petrovoj stolici izrazio nepokolebljivu odanost i čvrstu vjeru da neće nikada voditi nepravedne navalne ratove niti ošvajati tuđe zemlje. Uvidjevši to, već papa sv. Agaton (678–681) je godine 680. Hrvate ubrojio u one kršćanske narode Europe, u kojima djeluju njegovi suradnici biskupi. Bizantinski car Konstantin VII. Porfirogenet (umro 959) u svom spisu "De administrando imperio" (O upravljanju carstvom) zabilježio je o našim predima

ove značajne riječi: "Hrvati primivši krst obvezaše se pismenim ugovorima uz prisegu sv. Petru apostolu, da neće nikada vršiti oružane upade u tuđe zemlje, već da će gajiti mir sa svima, koji su to voljni podržati. A za uzvrat dobiše zavjet od rimskog pape, ukoliko bi kadgod drugi narodi provaljivali u zemlju Hrvata i ratom ih uznemiravali, Bog će im biti osvetnik, a pobjedu će im isprositi njihov zaštitnik i učenik Kristov, sv. Petar". Nedvojbeno je da bi se mala i tako mlada hrvatska država teško mogla ustrojiti i postati samosvojna, kada ne bi upravo u papi našla svog moćnog i uglednog zaštitnika. Dakle, rimski je papa bio onaj snažni činbenik, koji je pod svoju zaštitu uzeo već u prvim počecima narodnu i slobodnu Hrvatsku državu, pomažući Hrvate u obrani njihove domovine.

Priklanjajući se upravo toj tradiciji, Družba "Braća Hrvatskoga Zmaja" od svog osnutka do danas djeluje na zasadama kršćanskog nauka, budući da se kršćanski narodi istinski bore za uljudbu i slobodu naroda.

Da i vidnim načinom pokaže i posvjedoči svoju ljubav za hrvatsku prošlost Družba je odlučila podići spomen-natpis u zagrebačkoj prvostolnici i to na zapadnom zidu desne lađe. To je snažno svjedočanstvo o tisućitristogodišnjici pokrštenja hrvatskog naroda, njegovoj izvornoj pismenosti i političkoj samosvojnosti. To je ujedno upečatljiv dokaz o trajnoj i nepomućenoj svezi s Petrovim nasljednicima, sve do današnjih dana. Ovaj povijesni natpis uklesan je slovima uglate glagoljice kako bi Hrvate upozorio na ovo njihovo staro pismo. To je pismo uzeto i stoga što je ono vezano uz uspomenu na blagog i plementog kralja Dimitrija Zvonimira (1076-1089), na Bašćansku ploču i našu drevnu književnost. Svojim izgledom glagoljska se slova dobro uklapaju u gotički okvir drevne katedrale, te djeluju stilski i estetski monumentalno. Stručni nadzor nad izvedbom spomen-natpisa bio je povjeren prof.ing.arh. Jurju Denzleru, u pripremama sudjelovao je i prof.dr. don Lovre Katić, dok je samo izrađivanje slova nadzirao Ernest Tomašević (svi članovi Družbe "Braća Hrvatskoga Zmaja").

Povrh natpisa smješten je grb Zmajskog reda, u gotskom stilu, čije klesanje je povjereno radionici Franje Bratkovića. Ispod grba uklesan je u starohrvatskoj uglatoj glagoljici ovaj natpis:

SLAVA V' VIŠNIH' BOGU
 NA V'SPOMINANIE
 1300.GO LĚTA
 KR'ŠĆENIJA
 NARODA HR'VAT'
 IŽE ZAKLE SE VĚČNOJU
 VĚR'NOST'JU
 STĚNĚ PETRA
 PRIEM' OT' EE OBĚTOVANIJE
 POMOĆI V' V'SAKOI PEČALI
 DRUŽ'BA BRATIE
 HR'VAT'SKAGO ZMĚ
 S'HRANĚE SVETINE PRADĚD'
 PRĚPORUČAE
 OT'Č'STVO HR'VAT'
 VELIKOI BOGORODICI
 1941.

(v' višnjih' - na višini, na v'spominanje - na spomen, Hr'vat' - Hrvata, iže - koji, stěně Petra - Petrovoj stijeni, tj. Papi kao poglavaru Crkve, prijem' ot' jeje obětovanje - primivši od nje obećanje, v' vsakoj pečali - u svakoj nevolji, zm'ja - zmaja, s'hranjeje - čuvajući, prĚporučaje ot'č'stvo - preporučajući domovinu.)

Glagoljski spomen-natpis datiran je 1941.god., a otkriven je za prigodne proslave u nedjelju 17. rujna 1944. kada je, nakon svečane pontifikalne mise, koju je vodio nadbiskup dr. Alojzije Stepinac (takoder član Družbe), obavljen njegov blagoslov. To je najveći glagoljski natpis na svijetu, a vjerojatno i najveći natpis uopće u Hrvatskoj.

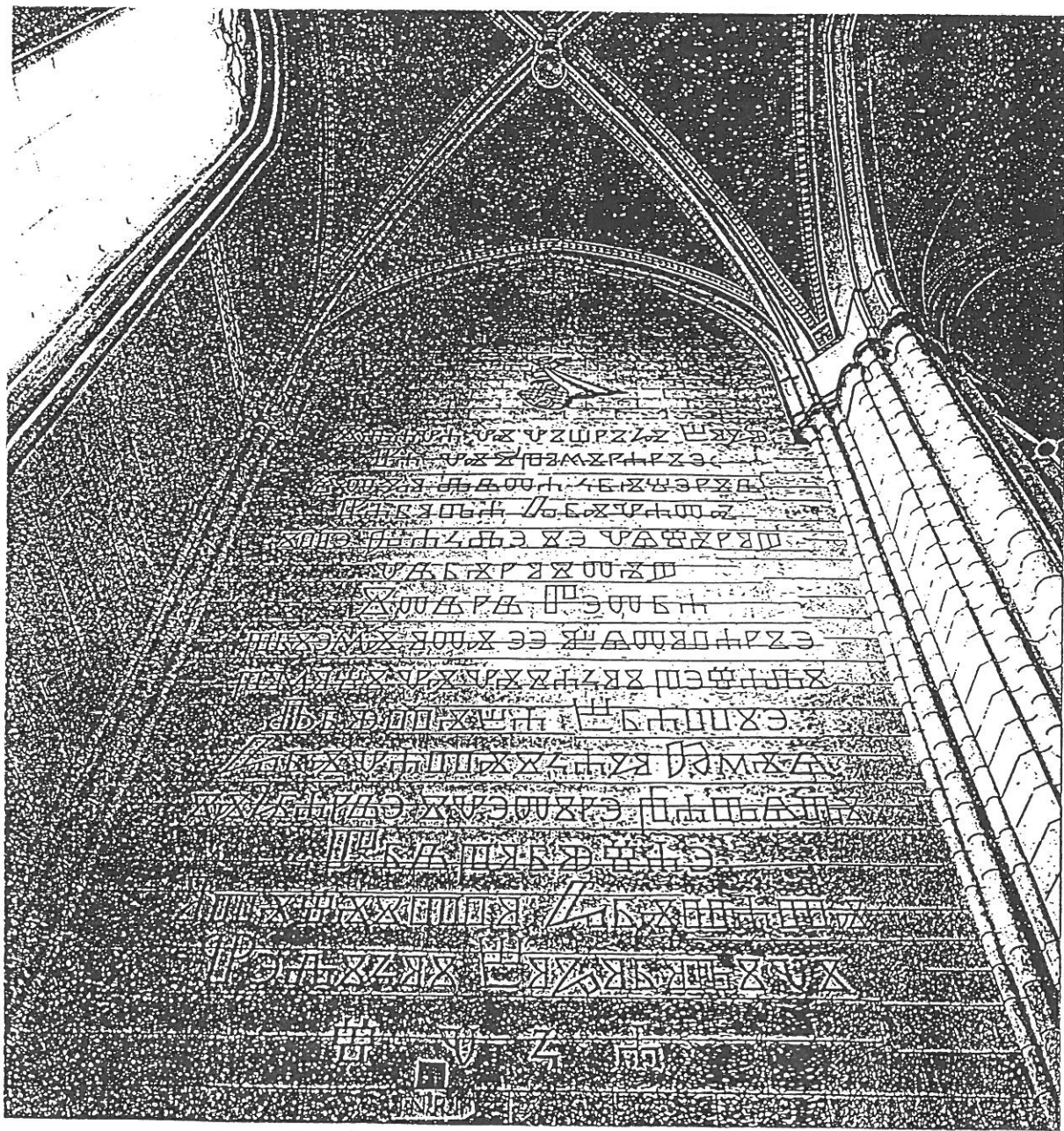
Svečanom su čnu prisustvovali predstavnici tadašnjih vlasti i predstavnici i izaslanici brojnih kulturnih društava i ustanova uz brojne članove Družbe. Na crkvenom koru izvodio

je "Misu Jubilaris" zbor zagrebačkih učitelja i učiteljica, a koju je skladao član Družbe, rektor Glazbene akademije prof. Franjo pl. Lučić, naš proslavljeni majstor-skladatelj crkvene glazbe. Misa je skladana 1941.god. upravo za tu prigodu za četveroglasni zbor i orgulje odnosno orkestar. Zborom je ravnao prof. Božo Antičić.

Ovaj monumentalni spomen-natpis postavljen je kao znak ljubavi hrvatskoga naroda prema svetoj Kristovoj vjeri i Katoličkoj crkvi, koja je iznimno hrvatskom narodu dopustila uporabu narodnog jezika i pisma u liturgiji. Istovremeno taj je spomenik svjedočanstvo i nama i strancima o živoj vjeri hrvatskoga naroda, njegovoj duhovnoj opredijeljenosti i nacionalnoj neuništivosti.

Alojz Getliher

Glagoljski natpis u Prvostolnoj crkvi u Zagrebu koji povodom 1300-godišnjice pokrštenja Hrvata postaviše "Braća Hrvatskoga Zmaja" (datiran očinom 1941. a otkriven 1944)

Hrvatski prvotisak – Misal po zakonu rimskoga dvora 1483.
IZ EVANĐELJA PO SV. MATEJU, Mt 5, 1-12a

[illegible]

Tumač nekih manje poznatih riječi (ě = ѣ = i; e; je):

IZ EVANĎELJA PO SV. MATEJU

Blaženstva

Blago siromasima duhom: njihovo je kraljevstvo nebesko!

Blago ožalošćenima: oni će se utješiti!

Blago krotkima: oni će baštiniti zemlju!

Blago gladnima i žednima pravednosti: oni će se nasititi!
 Blago milosrdnima: oni će zadobiti milosrđe!
 Blago čistima srcem: oni će Boga gledati!
 Blago mirotvorcima: oni će se sinovima Božjim zvati!
 Blago progonjenima zbog pravednosti: njihovo je kraljevstvo nebesko!

Blago vama kad vas – zbog mene – pogrde i prognaју i sve zlo slažu protiv vas. Radujte se i kličite: velika je plaća vaša na nebesima!

Razmišljanja uz evanđelje:

ISUSOV PROGLAS, Mt 5, 1–12a,
Zahtjevnost Proglasa na gori

Isusovih *Osam blaženstava* predstavlja srčiku Evanđelja... Zar je moguće ma i kratkim riječima popratiti cijelo ovo evanđelje? Samo nekoliko napomena! Osam puta se ponavlja riječ *Blaženi*. U Luke je Isusov nagovor izravan: "Blago vama!" Isus ne proglašuje zapovijedi nego kao Prorok – usmjeruje na nove stavove i nova vrednovanja. Očito nije bez poteškoća da se doista sumislimo s Isusom. Pojedina "blaženstva" treba razumjeti u svjetlu Biblije, a ne odmah iz neposrednog ljudskog iskustva. Osobito je važno sporazumjeti se o siromaštvu. Upućujemo na *Rječnik biblijske teologije*, stupac 1166 sl.

Koji su *povlašćenici Božji*? Siromašni, žalosni, gladni i žedni pravednosti, krotki, mirotvorci, čisti srcem, progonjeni pravde radi... Isus nije došao da ljude oslobodi trpljenja nego da im ga osmisli. Dakako i riječju, kao u ovom evanđelju, ali nadasve životom. On je dragovoljno prihvatio ljudsko trpljenje i otprio ljudski život.. Tako je pokazao da je trpljenje dostojno i Boga i čovjeka. Ono ne nalazi svoje konačno opravdanje ovdje, nego ondje – u kraljestvu Božjem.

Uz navještaje blaženstva dodana su i obećanja. Vrijedno je zapaziti neizravnu formulaciju obećanja: oni će se utješiti, oni će se nasititi... Očito to nisu "povratni glagoli": oni će sami sebe utješiti. Bibličari to zovu "teološki pasiv". Bog je tu prisutan, iako nije imenovan: Bog će ih utješiti, Bog sam bit će utjeha, on će ih – samim sobom – nasititi.

Uočimo još prvo i posljednje obećanje: "Njihovo je kraljevstvo nebesko." Možda bismo to mogli i ovako izreći: Bog je na njihovoj strani! Dakako u smislu tzv. eshatološkog međuvremena! Spasenje *već jest* ostvareno, ali *još nije* dovršeno! Obećanje je očito i eshatološko: odnosi se na veliku budućnost ili najkraće rečeno na – *nebo*. No ono već sada nastaje. Nebo silazi na zemlju gdje god se ljudi otvaraju Bogu i radi Boga jedni drugima. Svakako nipošto ne valja ovaj Isusov proglas shvatiti kao "opijum naroda", kao da kršćani mogu odložiti svoja zalaganja za ovovremenost. Naprotiv, sveti oci i te kako angažirano tumače Isusovih osam blaženstava.

Evanđelje nenasilja

Na kraju krajeva, Isusov Proglas na gori ipak ostaje šokantan. Bez Duha Svetoga nije moguće ostvariti potpunu usklađenost i sumišljenost s Isusom. Grijeh je otkloniti Isusov put. No jednako je opasno prihvatiti ga rezignirano, prepuštajući se bezvoljnu povlačenju i besposlici. I u osobnom i u društvenom životu.

Ima ih koji krotkost, miroljubivost itd. smatraju pasivnim krepostima. No hoće se snaga Duha da budemo zadovoljni s malim, a da uza sve to nastojimo podići životni standard, ali u cijelosti. Na to nas obvezuje ljubav prema ljudima s kojima nas je Bog povezao. Hoće se snaga Duha osobito za to da se – imajući – nekako osiromašujemo: dajući drugima udjela u svojim dobrima. Nadalje u ovih osam blaženstava nalazimo temeljne obrise *evanđelja nenasilja*. No hoće se snage Duha da čovjek, makar i na svoj račun, bude krotak, mirotvoran. Hoće se snage Duha da i uz cijenu progonstva ostanemo vjerni istini, pravednosti, ljubavi, svom čoječjem identitetu i dostojanstvu. A gladovati i žedati pravednosti znači uključiti se u borbu – očito ne oružanu! – za pravednije oblike ljudskoga suživota. Svim silama, ali ne silovito i nasilno! Nije lako *biti* kršćanin.

Bonaventura Duda

(iz knjige: "SIJAČ JE SIN ČOVJEČJI", str. 220-221)

Այս քերականության նպատակն է ցույց տալ լեզվի կառուցվածքը և օգնել ուսանողներին ճշգրիտ և համապատասխան կերպով օգտագործել լեզուն։ Այս քերականությունը նախատեսված է հիմնականում հայերենի ուսուցման համար։ Այն պարզ և համառոտ է, որովհետև նպատակն ունի ցույց տալ լեզվի կառուցվածքը և օգնել ուսանողներին ճշգրիտ և համապատասխան կերպով օգտագործել լեզուն։ Այս քերականությունը նախատեսված է հիմնականում հայերենի ուսուցման համար։ Այն պարզ և համառոտ է, որովհետև նպատակն ունի ցույց տալ լեզվի կառուցվածքը և օգնել ուսանողներին ճշգրիտ և համապատասխան կերպով օգտագործել լեզուն։

Tumač nekih manje poznatih riječi (ě = և = i; e; je):

v veličastvė – u slavi; *tagda* – tad; *sede(t)* – sjest će; *su(o)ego* – svojega; *zberut se* – sabrat će se; *razlučel je drug od druga* – razlučit će ih jedne od drugih; *jako* – kao što; *o šuju sebe* – sebi slijeva; *sućim* – onima (koji su); *pridite* – dođite; *ugotovano* – pripravljeno; *česarstvo* – kraljevstvo; *ot složenija mira* – od postanka svijeta; *vzlakah se* – ogladnjeh; *bo* – jer(bo), naime; *jasti* – jesti; *vžajah* – ožednjeh; *stranan* – stranac; *prijaste* – primiste; *oděste* – odjenuste me; *bolan* – bolestan; *ka mně* – k meni; *tagda otvečajut jemu* – tad će mu odgovoriti; *pravadni* – pravedni; *glagoljće* – govoreći; *viděhom* – vidjesmo; *lačna* – gladna; *napilahom* – nahranismo; *žajna* – žedna; *viděhom* – vidjesmo; *prijahom* – primismo; *oblěkohom* – obukosmo; *pridohom* – dođosmo; *otvečav* – odgovorivši, odgovarajući; *rečel im* – reči će im; *amen* – doista; *glagolju* – kažem, govorim; *ježe* – koje, ono što; *jedinomu* – jednomu; *ot malih sih* – od ovih malenih; *stvoriste* – učiniste; *bratije mojeje* – (od) moje braće; *mně* – meni; *sućim o šuju o sebe* – onima slijeva sebi; *va* – u; *iže* – koji; *anjelom jeho* – anđelima njegovim; *poslužihom* – poslužismo; *reki* – rekavši, govoreći; *poneže* – onako kako, kao što; *sija* – ovo (mn.); *manjših* – manjih, malenih; *pojduť* – poći će;

IZ EVANĐELJA PO SV. MATEJU

*Mt 25, 31-46**Posljednji sud*

Kad Sin Čovječji dođe u slavi i svi anđeli njegovi s njime, sjest će na prijestolje slave svoje. I sabrat će se pred njim svi narodi, a on će ih jedne od drugih razlučiti, kao što pastir razlučuje ovce od jaraca. Postavit će ovce sebi zdesna, a jarce slijeva.

Tada će kralj reći onima sebi zdesna: "Dodite, blagoslovljeni Oca mogega! Primate u baštinu Kraljevstvo pripravljeno za vas od postanka svijeta! Jer ogladnjih i dadoste mi jesti; ožednjih i napojiste me; stranac bijah i primiste me; gol i zaogrnušte me; oboljeh i pohodiste me; u tamnici bijah i dođoste k meni." Tada će mu pravednici odgovoriti: "Gospodine, kada te to vidjesmo gladna i nahranismo te; ili žedna i napojismo te? Kada te vidjesmo kao stranca i primismo; ili gola i zaogrnuismo te? Kada te vidismo bolesna ili u tamnici i dođosmo k tebi?" A kralj će im odgovoriti: "Zaista, kažem vam, što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste!"

Zatim će reći i onima slijeva: "Odlazite od mene, prokleti, u oganj vječni, pripremljen đavlu i anđelima njegovim! Jer ogladnjih i ne dadoste mi jesti; ožednjih i ne dadoste mi piti; stranac bijah i ne primiste me; gol i ne zaogrnušte me; bolestan i u tamnici i ne pohodiste me!" Tada će mu i oni odgovoriti: "Gospodine, a kada te to vidjesmo gladna, ili žedna, ili stranca, ili gola, ili bolesna, ili u tamnici, i ne poslužismo te?" Tada će im on odgovoriti: "Zaista, kažem vam, što god ne učiniste jednomu od ovih najmanjih, ni meni ne učiniste."

I otići će ovi u muku vječnu, a pravednici u život vječni.

Razmišljanja uz evanđelje:

KRALJEVSTVO BOŽJE – ZA ČOVJEKA, Mt 25, 31-46,

Neponovljivi trenutak

Ovo Matejevo evanđelje – i po mjestu koje ono ima u samom Matejevu tekstu i po mjestu koje mu daje liturgija u završnici crkvene godine – uistinu je sudbinski navještaj Isusov. Ima ono, istina, i tešku, tamnu perspektivu vječnog odbačenja, ali i svijetli navještaj konačnoga spasenja.

S jedne strane: "Dodite, blagoslovljeni!" a s druge: "Odlazite, prokleti!" Isus Krist upozorava da postoji sudbonosni, krajnji, neodgodivi i neponovljivi trenutak povijesti spasenja. I za čovjeka pojedinca i za sve čovječanstvo. No nitko nije "predodređen" za vječnu propast. Svi su Božji uzvanici.

I pošto je prethodnih nedjelja Krist tako jasno poučio svoje vjernike o putu spasenja, danas je krajnje jednostavan, ali ništa manje zahtjevan. Otkrio nam je zakon svojega suda. Okreni se, čovječe, oko sebe! Gle, posvuda uokolo čekaju tvoju dobrotu sami Kristi! Stari su molitvenici u temeljnim obrascima što ih kršćanin treba "znati" (i vršiti) nabrajali i tzv. *tjelesna djela milosrđa* (gladna nahraniti...) i *duhovna djela milosrđa* (neuka poučiti, dvoumna savjetovati...). Nije li šteta što su ta "djela" često u novim molitvenicima izostavljena. Kažu, radi kratkoće i – jeftinoće. No nije li time prikraćeno evanđelje? I nema jeftinoga spasenja! Ili, doista, možda je to baš i najlakši put spasenja: put dobrohotne i dobrotvorne ljubavi. Ne zaboravimo, osim euharistijske Isusove nazočnosti treba ga znati prepoznati u svakom čovjeku koji treba tvoje ljubavi, dobrote, milosrđa, molitve... Kojeg li i kakva iznenađenja i za jedne i za druge kada na posljednjem susretu prepoznaju Krista u onima koje su odnemarili ili u onima kojima su bili uslužni!

U ovom se evanđelju skriva klica teologije o anonimnim kršćanima. Tu je ujedno naznačena sva širina Božjega plana spasenja jer, Bog doista hoće da se svi ljudi spase (1 Tim 2,4).

Civilizacija ljubavi

Pobornici "civilizacije ljubavi" – iziričaj potječe od pape Pavla VI. (na Božić god. 1976) – smatraju ovo Isusovo evanđelje temeljnim. Ono itekako *kršćanima svraća pažnju na sadašnji tijek povijesti*. Velika eshatološka budućnost gradi se sada, našim zalaganjem za ovaj svijet, za ovo društvo u koje nas je stavila Božja providnost. Želimo stoga ponoviti nauk Drugog

ሂጻሂሙጽቱና ሌሎችም የሚከተሉትን ጥያቄዎች ይገልጻሉ፡-

[illegible]

የጋራ ጥያቄ, ሌላ ደጋ የጋራ ጥያቄ.

[illegible][illegible]

പ്രധാനമായും ഈ ഉപയോക്താക്കൾ, 'ഇ' ഉപയോക്താക്കൾ ഉപയോഗിക്കുന്നു.

፲፭ ማርቆስ ደሰለኝ ማህተም ማርቆስ ደሰለኝ

[illegible]

ሐፋያ ደጽ ጤጦራ፣ ደጋፊ ደጽ, ሐፋያ ደጽ የጋራጥጥዝዝዛ, ደጋፊ ደጽ.

ዘገገ-ጸፋ ጠጻሙን ሂጻፍን ጠጻጸሞ' የሂጻጸ ጠሐፊ.

ዘጋው ደረጃ የሚቀንስ ሲሆን፣ ብርሃኑም ይበልጣል።

අප්‍රාමිකයා මැදිහත්, ඊ ප්‍රාණය ගිවිස.

අපගේ වැඩ, අපගේ වැඩ, අපගේ වැඩ.

ጤናማ ሂደቱን ማረጋገጥና ማቆየት የሚችል የሆነ የጥራት ማረጋገጫ ስርዓት ማስፈጸም ይገባል፡፡

၆၁၂၆၄ ဗြဟ္မဒေ. ဝဏ္ဏဒေ ဒေ ဝဏ္ဏဗျာက ဖြစ်သည်။

ጠፍቶታል ስለዚህም ጥቅም ላይ የዋለው የጥቅም ስራ ሲሆን ለጥቅም ስራው የሚያስፈልጉትን ሰነድ ማቅረብ ይገባል፡፡

ጠላያ ድጋፍ ላይ የሚመሰረት ሲሆን፣ ይህም የሚታወቅ ሲሆን፣

ይህን ዓይነት ስራ ለማድረግ ለሚችሉ ሰራተኛዎች ማስታወሻ ማድረግ ይገባል፡፡

[illegible][illegible][illegible]

ප්‍රථමය දෙවැනියම මෙහිදී, ඒ වැනියම වටයෙහිදී.

කැබැල්ල 8෦෦3 8෫ ඩොලර්, ෬ ෦3 ඩොලර්.

በጸሐፊው ስም ስለሚገኝ ስለሆነ ማረጋገጥ አይቻልም፡፡

የጋ ሠራተኛው ደረጃ. ለገሰገሩ የጸ ሠራተኛው.

ወ ዘጋጅ-ጸገዎ ላይ ጠጋጤ ጸ ዘጋጤ.

በገንዘብ ሥልጣን ላይ ስለሚገኝ ጥቅም ላይ ይውላል፡፡

መረጃ ደጋ ደ ወጣቶች ደረሰዋል ሄ ደረሰ ወጣቶች ገንዘብ ደረሰዋል.

ሆኖ ሲገኝ ይህም ምሳሌ የሆነው የገዢው ደህንነቱን ያስጠበቅናል።

መረጃ ማመልከት ይቻላል፡

കുത്തിയ റോഡ് കെട്ടിയിട്ടുണ്ട്, തുടർച്ചയായ റോഡ് കെട്ടിയിട്ടുണ്ട്.

ՄԻՒՄՅ ՄԻԿՆՔՅԷԷՆ

ՅԸՄՅՄ ՎԻՄՅՆՅԱՅ ՎԻ ԲԹՅԷ ՀԵՈՒՎԷՃ

Յ ԶԸՅԿՅԷ ՈՅՈՅԿԻ ՀՄԻՀՅՄԻԿԱՅԿԻ

ՈՅԵՃ ԲԷՅՄՔՅՔՅ

Ճ ԶՃՄՄՅՅՄԵՅ ՄՅՆԵՃՔՅՔՅ

ՎԻՄՅՆՅԱՅ ՅԸՄՅՄ

ՎԻ ԲԹՅԷ ՎԻՄ ՀԵՈՒՎԷՃ ՄՃՈՃ,

ՈՅՄՆՀԻՄՅ ՅՀՎԻՅՄ ԼՅԵՀՅ

Ճ ԷՄՅԱՄԵՃ ՅԱՔՅ

Ճ ՎԵՃԷՄՅ ՀՅՅՈՅՈՅՎԻՅ,

ՎՄՃՄ ԶԻՆ Յ Ճ ԶԷԼ ՄՅՄՃԲ

ՎԻ ՄՃՅՀ ՄՃՄՅՔՅՀ

Մ ԶՄԵՎՎԻՀ ԶՀՀ,

ԲԷՅՄՅ ՎԲՃՄ ԼՃՄԻ

ՅՄ ՄԵՃԿՅՎԻ ՀՅՎՅՄ, ՄԻՄԻԿԵՅՄ

Ճ ՄՅԵԷՅՄ,

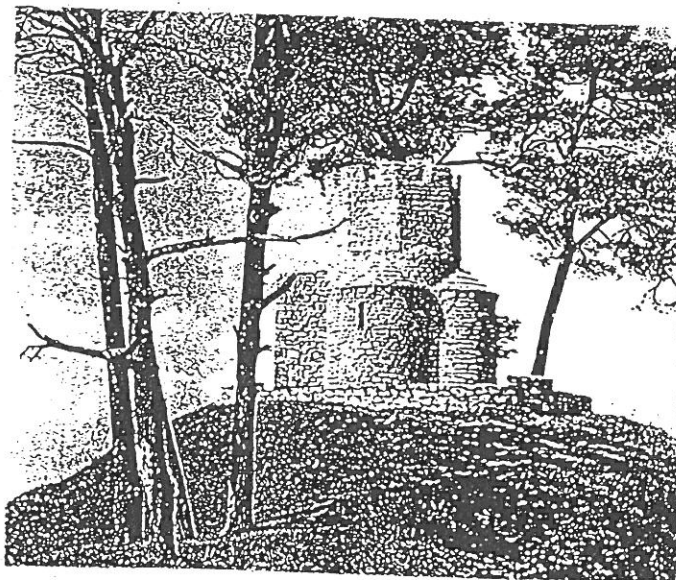
ՎԻՄՅՆՅԱՅ ՎԻ ԲԹՅԷ ՀԵՈՒՎԷՃ,

ՈՒՄՅՔՅ ՅՀՎԻՅՄ Ճ ՅՄՄԻԿԵՃ

ՄՅՈՅՅՄՃԻ ԵՎԹՆԵՅՄՅՈՒՔՅ

ԹԻՔ ՄՃԵՅՄՈՒԼՃՄ ԶՄՅ ՎԵՅՄ

ԹԻՔ ԵՅՄՅՄ ԶՄՅ ՀԵՈՒՎԷՃ.

S REDOVITE MJESEČNE TRIBINE

Da biste se upoznali sa sadržajem prošlih predavanja na našoj tribini, donosimo ovdje sažetke koje su sastavili sami autori.

dr. Milan Mihaljević: Glasovni sustav hrvatskoglagoljskih tekstova od 12. do 16. stoljeća

(9. studenog 1993.)

Cilj je predavanje određenje uglednoga glasovnog sustava hrvatskoga crkvenoslavenskoga jezika. Taj je sustav moguće odrediti samo na temelju interpretacije (orto)grafije. Glagoljska slova u hrvatskoglagoljskim tekstovima od 12. do 16. st. mogu se podijeliti u tri skupine. U prvoj su skupini slova koja se pojavljuju rijetko i nemaju posebnu glasovnu vrijednost, već su samo ostaci starijega stanja. To su $\mathfrak{A}$, $\mathfrak{B}$, $\mathfrak{C}$, $\mathfrak{D}$, $\mathfrak{E}$, $\mathfrak{F}$, $\mathfrak{G}$ i $\mathfrak{H}$. Drugu skupinu čine slova kod kojih je glasovna inetrpretacija jednoznačna i stoga se o njima ne treba posebno govoriti. To su slova: $\mathfrak{I}$, $\mathfrak{J}$, $\mathfrak{K}$, $\mathfrak{L}$, $\mathfrak{M}$, $\mathfrak{N}$, $\mathfrak{O}$, $\mathfrak{P}$, $\mathfrak{Q}$, $\mathfrak{R}$, $\mathfrak{S}$, $\mathfrak{T}$, $\mathfrak{U}$, $\mathfrak{V}$, $\mathfrak{W}$, $\mathfrak{X}$, $\mathfrak{Y}$, $\mathfrak{Z}$. S motrišta interpretacije grafije najvažnija je i najzanimljivija treća skupina, tj. slova čija glasovna interpretacija nije jednoznačna. Slovo $\mathfrak{E}$ može se ostvariti dvojako: kao [e] i kao [je], a slovo $\mathfrak{X}$ trojako: [i], [ji] i [j]. Slova $\mathfrak{M}$ i $\mathfrak{P}$ stoje za zubne glasove [l] i [n], ali i za prednjotvrdonepčane [lj] i [nj]. Slovo $\mathfrak{W}$ može se ostvariti kao [č], ali i kao glasovne skupine [šč], [šč] i [št]. Osobit je problem bilježenja glasa [j] koji se u hrvatskoglagoljskim tekstovima 12. do 16. st. piše na pet različitih načina, glasovna interpretacija znakova za poluglase i izgovor slova $\mathfrak{B}$. Na temelju provedene interpretacije predavač je za 12. i 13. st. predložio glasnički sustav od sedam jedinica:

i	u
e	o
ê	a

a za 14. i 15. st. sustav od šest jedinica:

i	u
e	o
ê	a

Za oba je razdoblja predložio isti suglasnički sustav:

	usneni	zubni	prednjotvrdonepčani	stražnjotvrdonepčani	mekonepčani
zatvorni	p	t			k
	b	d			g
tjesnačni		s		š	
		z		ž	
sliveni		c	ć	č	
zvonki	v				
	m	n	nj		
		l, r	lj		
klizni			j		

SADRŽAJ LISTA С Д В Р Д ЗА 1994.

Broj 1:

- Josip Bratulić: *Glagoljica u duhovnosti i kulturi hrvatskoga naroda*, str. 3-4
 Vladimir Čepulić: *Mali glagoljski pravopis* МПЗ, str. 4-5
 Od *Librarie* (O knjižnici, iz glagoljaškog rukopisa "Konstitucionni fratrov tretoga reda ...", 18. stoljeće), str. 6-7
Misal po zakonu rimskoga dvora, 1483., Božićno evanđelje po sv. Luki (Lk 2, 1-20), str. 8-9
 Bonaventura Duda: *Razmišljanja uz evanđelje*, str. 10
 Mato Marčinko: *Sričući glagoljska slova*, str. 11
 Mak (Mehmedalija) Dizdar: *Slovo o slovu ... četvrto*, str. 12
 Darko Žubrinčić: *Izješće tajnika društva*, str. 13-14
 Darko Žubrinčić: *Petstota obljetnica Senjske tiskare*, str. 14
Izvadak iz Pravila Društva prijatelja glagoljice, str. 15

Broj 2:

- Stjepan Damjanović: *Osnovno o glagoljici*, str. 3-4
 Darko Žubrinčić: *Spojenice u glagoljici*, str. 4
Stala majka pod raspelom, str. 5,
Misal po zakonu rimskoga dvora, 1483., Iz Muke po sv. Luki, (Lk 23, 32-53), str. 6-7
 Bonaventura Duda: *Razmišljanja uz evanđelje*, str. 8-9
Misal po zakonu rimskoga dvora, 1483., Iz evanđelja po sv. Luki (Lk 24, 13-35), str. 10-11
 Bonaventura Duda: *Razmišljanja uz evanđelje*, str. 12
 Mak Dizdar: *Smrt*, str. 13
Život i smrt, Ukrajinjska narodna priča, prevela Antica Menac, str. 13-14
S redovite mjesečne tribine МПЗ (fra Izak Špralja: *Glagoljaško pjevanje*, dr fra Petar Bašić: *Jezik i liturgija - s posebnim osvrtom na hrvatsko glagoljaštvo*), str. 15
 Darko Žubrinčić: *Pisma prijatelja glagoljice*, str. 16

Broj 3:

- Milan Moguš, Anica Nazor: *500 godina Senjskog glagoljskog misala*, str. 3-4
 Mato Marčinko: *Senjska glagoljska ploča*, str. 4
 Fran Mažuranić: *Kod kuće*, str. 5
Senjski glagoljski Misal iz 1494., Iz evanđelja po sv. Ivanu (Iv 9, 1-38), str. 6, str. 11-12
 Tomislav i Vladimir Čepulić: *Kineski šah*, str. 7-10
Iz evanđelja po sv. Ivanu, str. 12-13
 Bonaventura Duda: *Razmišljanja uz evanđelje*, str. 13-14
 Mak Dizdar: *Zapis o očima*, str. 14
S redovite mjesečne tribine МПЗ, (dr. Ivanka Petrović: *Ćirilometodsko naslijeđe u Hrvata*, dr. fra Marko Japundžić: *Glagoljica - hrvatsko pismo*), str. 15-16

Broj 4:

- Stjepan Damjanović: *Glagoljaštvo u Zagrebačkoj biskupiji*, str. 3
 Alojz Getliher: *Glagoljski natpis u Zagrebačkoj katedrali*, str. 3-5
Misal po zakonu rimskoga dvora, 1483., Iz evanđelja po sv. Mateju (Mt 5, 1-12a), str. 6
 Bonaventura Duda: *Razmišljanja uz evanđelje*, str. 7
Misal po zakonu rimskoga dvora, 1483., Iz evanđelja po sv. Mateju (Mt 25, 31-46), str. 8-9
 Bonaventura Duda: *Razmišljanja uz evanđelje*, str. 10-11
 Mak Dizdar: *Zapis o izvoru*, str. 11
Biblijske hrvatske pučke poslovice, str. 12
 Mato Marčinko: *Opet nalegoše na jazyk hrvacki*, str. 13
Iz hrvatskog haiku pjesništva (Vladimir Devidé, Tomislav Maretić, Marinko Šeparović, Boško Vitas, Darko Plažanin, Zvonko Petrović), str. 14
"Čuva drvo, čeka zeca" (kineska izreka i priča), preveo Vladimir Čepulić, *S redovite mjesečne tribine МПЗ*, (dr. Milan Mihaljević: *Glasovni sustav hrvatskoglagoljskih tekstova od 12. do 16. stoljeća*), str. 15
Sadržaj lista С Д В Р Д 1994.g., str. 16